

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.35 (3155) ●

● ЧАЦВЕР, 17 ВЕРАСНЯ, 2009

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Словы да паланеза
Знойдзены два вершы Уладзіміра Караткевіча да знакамітага твора **Стар. 2**

Знічкі Айчыны
Стар. 3

Пад «ДАХам» мастацтваў
Беларусь прымае прэстыжны міжнародны фестываль **Стар. 4**

“Не пакідайце ж мовы нашай беларускай...”

На свяце роднага слова ў Смаргоні адкрыты помнік Францішку Багушэвічу

Францішак Багушэвіч у Смаргоні

Добрая кніга — лепшы падарунак да свята

Уладзімір Падаяк

Сёлета, як і штогод, у першую нядзелю верасня Беларусь адзначыла агульнанацыянальнае свята роднага слова — Дзень беларускага пісьменства. Традыцыйна яно ладзіцца ў гарадах, багатых культурна-гістарычнай спадчынай. Сталіцамі свята ўжо былі Полацк і Тураў, Нясвіж і Навагрудак, Орша і Пінск, а таксама Заслаўе, Мсціслаў, Мір, Камянец, Паставы, Шклоў, Барысаў. Сёлета свята прымала Смаргонь.

На ўрачыстым адкрыцці свята віцэ-прэм’ер Беларусі Ула-

дзімір Патупчык зачытаў віншаванне Прэзідэнта ўдзельнікам і гасцям 16-га Дня беларускага пісьменства. Пры гэтым падкрэсліў: “Такое свята — гэта заўсёды даніна павагі тым, хто на працягу стагоддзяў выносіў у свет прыгожую беларускую мову, хто заклаў падмурак для кнігадрукавання, узбагаціў сусветную культуру сваімі творамі”.

Смаргонь рыхтавалася да свята не адзін месяц. Госці, напрыклад, сталі сведкамі ўрачыстай дзеі: асвячэння Сабора Праабражэння Гасподняга. Новы храм-прыгажун размясціўся на

ўзвышшы, каля ракі, і гучанне яго званоў чулася па ўсім наваколлі. Варта ўзгадаць, што гэты цудоўны куток беларускай зямлі даў свету славных дзеячоў культуры, навукі, палітыкі, асветы. Сярод іх — вядомы кампазітар і палітычы дзеяч Міхал Клеафас Агінскі, этнограф-лінгвіст Ян Карловіч, кампазітар-дырыжор Мечыслаў Карловіч і, безумоўна, Францішак Багушэвіч, які адным з першых пачаў выдаваць свае творы на беларускай мове.

Па-сапраўднаму знакавай падзеяй для Смаргоні і ўсёй Бе-

ларусі якраз і стала адкрыццё ў горадзе помніка Францішку Багушэвічу. Скульптар Леў Гумілеўскі не хаваў сваёй усхваляванасці: “Мы з сынам зрабілі многія помнікі славным сынам Беларусі: у Маскве — Янку Купалу, у Ялце — Максіму Багдановічу, у Тураве — Кірылу Тураўскаму, у Бабруйску — Вінцэнту Дуніну-Марцінкевічу... Вельмі рады, што мы маем магчымасць увекавечваць памяць пра іх. Вось і Багушэвічу... Ён глядзіць на нас і нібы прамаўляе: “Не пакідайце ж мовы нашай беларускай...” → **Стар. 2**

Памяць. Удзячнасць. Слава

Адной з вуліц Гдыні прысвоена імя Янкі Брыля

Іван Яцкавец

“У сакавіку 1939 года прызваны ў польскую армію. Служыў у марской пяхоце, у верасні 39-га пад Гдыняй трапіў у нямецкі палон...” — гэта радкі з біяграфіі народнага пісьменніка. І як тут не ўзгадаць яго вядомы аўтабіяграфічны раман “Птушкі і гнёзды”? У гэтай “кнізе адной маладосці” Янка Брыль апавядае і пра падзеі пачатку Другой сусветнай вайны, і пра лёс палоннага з Заходняй Беларусі Алеся Руневіча. З кнігі відаць, што ў тагачаснай польскай арміі было нямаля беларусаў і ўкраінцаў: тысячы маладых хлоп-

цаў з Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны сустрэлі пачатак Другой сусветнай, абараняючы Польшчу ад фашыстаў. У лагеры, апісаным у кнізе, нашы землякі лічыліся вэтэранамі, іх прыгналі туды ў верасні 1939-га. І сам Янка Брыль удзельнічаў у вераснёвай кампаніі. Потым у лагеры з’явіліся і англійскія маракі, і некалькі сотняў галандцаў. Крыху пазней за калючы дрот “у пустыя баракі паплыла шматтысячная французская рака” — як самі французы, так і жыхары заморскіх калоній: мараканцы, арабы, негры. І ўжо да лета 1940 года лагер нагадваў “шматмоўны, рознакаляровы чалавечы мураш-

нік, куды былі сагнаны рэшткі армій захопленых Гітлерам краін”.

Гістарычная ўдзячнасць польскага народа “беларускім жаўнерам” праявілася і ў тым, што пра Янку Брыля цяпер будуць больш ведаць у польскім горадзе Гдыня. Паводле пастановы гарадскога кіравання яго імя прысвоена адной з самых доўгіх вуліц у новым мікрараёне. З такой ініцыятывай яшчэ некалькі гадоў таму выступіла культурнае таварыства беларусаў у Польшчы “Хатачка” і яго кіраўнік Алена Плагоеўская. Ідэю ўдалося рэалізаваць якраз у 70-ю гадавіну з дня пачатку Другой сусветнай вайны.

Янка Брыль

Кнігі Янкі Брыля займаюць ганаровае месца на паліцах польскіх бібліятэк. А жыхарам Гдыні ён будзе вядомы не толькі як пісьменнік, але і як абаронца іх горада.

ВЕСТКИ

Грунтоўная аснова

Наталля Вярбіцкая

Беларусь і Славакія актыўна развіваюць супрацоўніцтва

Намеснік міністра замежных спраў Беларусі Валерый Варанецкі на адкрыцці Беларуска-славацкага эканамічнага форуму, які праходзіў у Мінску, падкрэсліў: за апошнія шэсць гадоў тавараабарот паміж Беларуссю і Славакіяй павялічыўся ў дзесяць разоў. “У нас ёсць падставы гаварыць аб тым, што дынаміка нашых стасункаў і надалей будзе вельмі актыўнай”, — лічыць ён.

Прыблізна з такой жа дынамікай, як тавараабарот, у апошнія гады развіваліся і стасункі дзвюх краін у галіне адукацыі, культуры і іншых сферах. Напрыклад, у апошнія гады прайшлі шырокафарматныя Дні славацкай культуры ў Беларусі, а таксама Дні беларускай культуры ў Славакіі. Пашыраюцца сувязі паміж навучальнымі ўстановамі, расце колькасць славацкіх студэнтаў у Беларусі, а беларускіх — у Славакіі. “Наша супрацоўніцтва з’яўляецца ўсеабдымным, перспектывным, у яго вялікі патэнцыял”, — сказаў В. Варанецкі.

Разам з тым старшыня Беларускай гандлёва-прамысловай палаты Васіль Раманаў адзначыў, што сёлета нашы гандлёва-эканамічныя кантакты зменшыліся, найперш з-за сусветнага эканамічнага крызісу. Аб’ём тавараабароту за шэсць месяцаў склаў крыху больш за сто мільёнаў долараў, ці на 60 мільёнаў менш, чым за аналагічны перыяд летась. Васіль Раманаў лічыць гэту з’яву часовай, і што далейшаму развіццю супрацоўніцтва паспрыяе ўзаемадапаўняльнасць нашых эканомік, а таксама арганізацыя нацыянальных выстаў. Прычым Беларуска-гандлёва-прамысловая палата гатова падключыцца да арганізацыі нацыянальнай выставы Славакіі ў Беларусі ўжо ў гэтым годзе.

Нагадаем, цяпер аснову беларускага экспарту ў Славакію складаюць нафтапрадукты, вырабы з чорных металаў, прыборы і ўстройства, якія прымяняюцца ў медыцыне, калійныя ўгнаенні, а таксама трактары, халадзільнікі.

“Не пакідайце ж мовы нашай беларускай...”

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Смаргонь сёння — гэта вельмі чысты, гасцінны, прыгожы горад. На святкаванні Дня беларускага пісьменства прыехалі зоркі беларускай эстрады, выступалі мастацкія калектывы і ўзорна-паказальны аркестр пагранічнай службы Беларусі, былі і тэатралізаваныя пастаноўкі. У цэнтры горада, напрыклад, глядачоў захапіла тэатральна-касцюміраваная дзея “Старонкі гісторыі Смаргоні”: відовішча па захопу Крэўскага замка крыжакамі пераносіла ўсіх у далёкае XV стагоддзе.

Гасцямі Смаргоні былі не

толькі пісьменнікі з Беларусі, але і з Расіі, Сербіі, Чарнагорыі, Польшчы ды іншых краін. У гарадскім парку ўшанавалі пераможцаў Нацыянальнага конкурсу “Мастацтва кнігі” і Рэспубліканскага конкурсу на лепшы твор у галіне прозы, паэзіі, драматургіі. Тут, на галоўных алеях працавалі кніжныя выставы і кірмашы, прадстаўлялі прадукцыю і друкаваныя сродкі масавай інфармацыі. Прыгожыя рэчы, сувеніры з нацыянальным каларытам можна было набыць у горадзе майстроў. У розныя краіны паехалі вырабы з саломкі, гліняныя свістулькі, талер-

У свяце роднага слова актыўна ўдзельнічалі смаргонскія школьнікі

кі, збаночкі з выявай Беларусі і шмат чаго іншага. Па вуліцах каталіся ў карэтах, хадзілі ў мас-

карадных касцюмах, і галоўнае — паўсюль гучала мілагучная родная мова...

Наступнай сталіцай Дня беларускага пісьменства стануць Хойнікі.

СПАДЧЫНА

Словы да паланеза

Знойдзены два вершы Уладзіміра Караткевіча да знакамітага твора

Бадай, ніводзін музычны твор не аброс такой колькасцю міфаў і легендаў, як пяшчотна-лірычны і адначасова пераможна-трагічны паланез “Развітанне з Радзімай”. Кажуць, ён быў напісаны на расійска-прускай граніцы адразу ж пасля паражэння паўстання 1794 года пад кіраўніцтвам нашага суайчынніка Тадэвуша Касцюшкі. І стварыў шэдэўр адзін з кіраўнікоў яго атрадаў, нашчадак старажытнага беларускага роду Глушонкаў Міхал Клеафас Агінскі, калі пакідаў Радзіму, накіроўваючыся ў эміграцыю. У адной маскоўскай радыё-пастаноўцы так і было: грывіць гром, кампазітар ноччу назаўсёды развітваецца са сваім першым і апошнім нечаканым каханнем, з родным краем — і паволі нараджаюцца журлівыя гукі паланеза. Прыгожа... Але ж пасля паўстання Агінскі пакідаў землі Расійскай імперыі толькі часова, спадзеючыся атрымаць ваенную падтрымку з Берліна, і... у суправаджэнні сваёй першай жонкі Ізабелы з Лясоцкіх.

А яшчэ гаварылі, што паланез быў напісаны крывёю аўтара на сцяне царскага каземата ў ноч перад пакараннем смерцю. Трэція даказвалі, што Агінскі загінуў, пераплываючы Ла-Манш пасля крушэння карабля, хоць на самой справе кампазітар спакойна, трохі са спазненнем, даплыў да берагоў Англіі на караблі. А кніжныя дзялікі яшчэ пры жыцці аўтара выдалі яго твор з малюнкам, на якім Агінскі пускае сабе кулю ў скронь, згубіўшы ўзаемнасць у каханні. На самой справе, уступіўшы на трон, новырасійскі імператар Аляксандр I дароваў былому паўстанцу правіны і нават зрабіў яго сенатарам. Маладзечанскі дзядзька Францішак Ксаверы перадаў яму, свайму пляменніку, сядзібу Залессе. І, вымураваўшы палац, Міхал Клеафас пражыў там каля дваццаці найбольш плённых год разам з другой

Рыбацкае шчасце Уладзіміра Караткевіча

жонкай, Марыяй Неры, дачкой італьянскага гандальера. Залессе ператварылася ў культурны асяродак, “Паўночныя Афіны”...

Ды паступова ўзрастала расчараванне палітыкай Аляксандра I. У 1822 годзе Агінскі рашыў пакінуць Залессе, пасяліцца ў Італіі. Тады і было напісана “Развітанне з Радзімай” — спачатку як твор для фартэп’яна, які пасля смерці кампазітара ўдала аркестравалі. Паступова ён заваяваў сусветную папулярнасць. Але выконваўся без слоў.

У 1965 годзе былі 200-я ўгодкі Міхала Клеафаса, а ў Смаргоні стварыўся ансамбль яго імя, які рашыў каронным нумарам зрабіць “Развітанне з Радзімай”. Смаргонскія ўлады звярнуліся да паэта і празаіка Уладзіміра Караткевіча з просьбай напісаць словы да музыкі. Пісьменнік захапіўся тэмай, часта напяваў матыў, напісаў артыкул пра юбіляра, але ці быў вершаваны тэкст перададзены выканаўцам, ніхто не ведае. У Збор твораў Караткевіча ён не ўвайшоў. Таму ў сувязі з Днём беларускага пісьменства ў Смаргоні газета “СБ. Беларусь сёння” звярнулася да чытачоў з пытаннем: можа, у каго захаваліся словы да паланеза? І я, аўтар кнігі пра

Караткевіча і ўкладальнік збораў яго твораў, распачаў пошукі.

Пашанцавала! У фондзе Уладзіміра Караткевіча, які захоўваецца пад нумарам 11 у аддзеле рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, мне ўдалося адшукаць два варыянты тэкстаў да паланеза.

Прывяду словы мінорнага пачатку першага варыянта:

*Родны кут, Смаргонскі кут,
Калыска светлая мая,
“Бывай!” – гавораць мне лясы,
Але мяне ад іх не адарваць,
Бо іх з гаротнага майго
не вырваць сэрца.*

*Родны край, навек бывай,
Шлагбаўма меч над галавой...
І слёзы ў вачах маіх стаяць,
Сінеючы, як плынь святой маёй
Вялі (...)*

Далей мінорная рытміка змяняецца мажорнай, павольная — маршавай. Аптымiстычна гучаць радкі:

*Проці ўсіх імперый і карон
Людзей накліча волі звон,
І ў бітве пераможа ён.*

Анатоль Верабей,
кандыдат філалагічных навук

Культурная сталіца

Адам Мальдзіс

Чарговы нумар часопіса “Мастацтва” прысвечаны гораду Гедыміна

У 2009 годзе Вільнюс, паводле прэстыжнай чаргі, мае гонар насяць тытул культурнай сталіцы Еўропы. Вось і сёмы нумар часопіса “Мастацтва” падрыхтаваны з удзелам літоўскага пасольства. Нават на вокладцы напісана: “Вільнюс – культурная сталіца Еўропы”.

Панарама Вільнюса, ці Вільні да верасня 1939 года, якой адкрываецца нумар, выклікала ў мяне мноства асацыяцый. Вільня ж была першым горадам, які я лабачыў у дзяцінстве. Бывала, бацька запрагаў каня, накружаў воз дрывамі, і мы ехалі на рынак “Галя”, каб зарабіць на соль і цукар. Пасля заходзілі падсілкавацца да дзядзькі Вінцэнта, які жыў побач, на Базыльянскай вуліцы, а я зверху глядзеў праз акно на двор колішняга кляшара. Яшчэ не ведаючы, што там у пачатку XIX ст. сядзелі вязнямі філаматы і філарэты на чале з Адамам Міцкевічам і Янам Чачотам. Там жа на пачатку стагоддзя дваццатага месціўся Віленскі беларускі музей імя Яна Луцкевіча і Віленская беларуская гімназія, дзе выкладаў Максім Гарэцкі. А яшчэ ж у Вільні Францыск Скарына выдаў першую кніжку на беларуска-літоўскіх землях (1521), Янка Купала і яго паплечнікі выдавалі першыя беларускія газеты “Наша доля” і “Наша ніва” (1906–1915), правілі сябе Максім Танк і Рыгор Шырма...

Такім чынам, Вільня — гэта і наша, беларуская культурная сталіца! Тым болей, што мы спрадвеку таксама ў Еўропе. І наш Нясвіж з цягам часу зможа прэтэндаваць на тытул яе культурнай сталіцы.

Спецыяльна, літоўскі нумар часопіса “Мастацтва” адкрываецца інтэрв’ю міністра культуры

Літвы Рэмігіуса Вілкайціса “Без межаў — праз стагоддзі”, пасла Беларусі ў Літве Уладзіміра Дражына “Культура дапаможа пераадолець крызіс” і пасла Літвы ў Беларусі Эдмінаса Багдонаса “Уласная ніша ў глабальных працэсах”. Суб’ектныя пазначылі агульныя і адметныя рысы ў культурах краін, вынікі іх узаемадзеяння. Уражваюць прыведзеныя імі прыклады ўзаемаўплываў: спадчына Радзівілаў і Агінскага, Коласа і Гіры, музейныя і бібліятэчныя зборы... Дырэктар грамадскай установы “Вільнюс — культурная сталіца Еўропы 2009” Роландас Квяткаўскас паведамляе, што на яго імя паступіла каля 1000 эксклюзіўных прапановаў.

Далей у часопісе — інтэрв’ю з папулярнымі дзеячамі літоўскага мастацтва Эймунтасам Някрошусам, Міндаўтасам Данісам, Рымантасам Дыхавічусам, Эгле Шпакайтэ, Эміліяй Пранскутэ і іншымі. Шкада толькі, што, за выключэннем артыкула Андрэя Ганчарова, у выданне не ўвайшлі

тэксты пра вынікі творчага ўзаемадзеяння на беларускім боку. Прыдаліся б, напрыклад, артыкулы пра беларусаў і ўрадженцаў Беларусі, якія зрабілі і робяць свой уклад у літоўскае мастацтва: спявак Леанід Мурашка, мастакі Бірутэ Куцкайтэ, Алег Аблажэй і многія іншыя.

Самае ж галоўнае: мы падзяляем добрасуседскую радасць з нагоды прыдання старадаўняй Вільні-Вільнюсу, тварэнню князя Гедыміна, наймення культурнай сталіцы Еўропы.

Знічкі Айчыны

Так склалася, што часта нешта новае (нават — з даўно забытай гісторыі) пра старажытны Кобрын я адкрываю ў Мінску. З размоў, аповедаў гісторыка Льва Раманавіча Казлова, альбо — ад літаратуразнаўца і перакладчыка Івана Аляксеевіча Чароты. Дасведчаня ў гісторыі нашай Айчыны, ураджэнцы Кобрынскай старонкі, яны і горад родны, яго ваколіцы добра ведаюць.

Алесь Карлюкевіч

А яшчэ давайце зазірнём у адну з крыніц, прыналежную дапытліваму даследчыку замкавай гісторыі Беларусі Міхасю Ткачову: “...На падыходзе да ніжняга замка шлях перагароджвала Кобрынка, цераз якую быў мост. На яго траплялі праз вежу-браму. На другім канцы маста (апошні яго пралёт быў пад’ёмны) стаяла другая 2-павярховая вежа-брама. Ніжні замак ахоўваўся 5 вежамі, гароднямі і парканам. У адной з вежаў размяшчаўся млын. Шлях у Верхні замак ішоў праз вежу-браму і мост цераз абарончы роў, што раздзяляў замкі. Мост быў на палях з лазняй пасярод і ўпіраўся ў вежу-браму Верхняга замка. Размешчаны ў ёй пад’ёмны механізм падымаў перад брамай апошні пралёт моста. Акрамя брамы, тут стаялі яшчэ 4 вежы з гароднямі і парканамі, на якіх размяшчаліся баявыя пляцоўкі — бланкаванне са стрэшкамі, крытымі драўлянымі. Усе вежы былі накрыты гонтай. У 1597 годзе ўзбраенне Кобрынскага замка складалася з... 5 серпанцінаў, 16 гакаўніц, 17 ручніц, 2 кіёў, серы, волава і іншага рыштунку. У канцы XVIII стагоддзя па загадзе А. В. Суварова, які валодаў тады горадам, Кобрынскі замак разбураны і скапаны. Замкавыя насыпы знесены ў 1840-я гады пры праекце Маскоўска-Варшаўскай шашы...” Такая ў самым агуле біяграфія Кобрынскага замка, які сваёй непрыступнасцю доўгі час умацоўваў Кобрын як паселішча незвычайнае, здольнае стаць у час вайны сапраўднай крэпасцю. А войн і самых розных бітваў на долю старажытнага горада хапала...

Асабліва моцна пацярпеў ён у час народна-вызваленчай і антыфеадальнай вайны 1648-51 гадоў. У 1648 годзе адбыўся сла-

Кобрын. Помнік героям вайны 1812 г. Пачатак XX ст.

Кобрын. Будынак ваеннага сходу

Кобрын. Сабор. Казначэйства

вуты Кобрынскі бой. А болей як праз стагоддзе, у 1794-м, непадалёку надарыўся Крупчыцкі бой (цяпер, праўда, вёска Крупчыцы — тэрыторыя суседняга з Кобрынскім Жабінкаўскага раёна). Уздзельнічала ў ім, між іншым, каля дваццаці тысяч чалавек з двух бакоў. З аднаго — паўстанцы-кашчюшкаўцы пад камандаваннем Серакоўскага. З другога — кавалерыя і пяхота пад камандаваннем непераможнага расійскага ваеначальніка Аляксандра Васільевіча Суварова. І паўстанцы, і царскія войскі панеслі страты. Спярша становішча падавалася раўнаважным. Але праз некаторы час “сувораўцы” абыйшлі паўстанцаў з флангаў і цераз раку Трасцяніца абыйшлі касінераў Серакоўскага. Паўстанцы пачалі адступаць, а каля вёскі Цярэспаль армія разбіла атрад касінераў...

Але звернемся да болей старажытнай гісторыі краю... Яшчэ ў 1589 годзе Кобрыну быў нададзены разам з Магдэбургскім правам і герб горада — шчыт з выявамі святой Ганны і Маці

Божай з дзіцем. Хрысціянская сімволіка не заўсёды ўратавала горад і яго насельнікаў ад жорсткасці акупантаў. Так было ў згаданага вякі... А ў 1812 годзе, калі Кобрын, яго наваколлі ізноўку сталі арэнай моцных выпрабаванняў, гараджанам у некаторым плане пашчасціла, ва ўсякім разе ў параўнанні з іншымі... У ліпені тут сутыкнуліся рускія дывізіі К. Ламберта і Я. Чапліца 3-й Заходняй арміі А. Тармасова і атрад саксонскага корпуса Ж.-Л. Рэнье. Аперацыю рускіх войскаў можна назваць бліскучай. Пасля штурму Кобрына перадавым атрадам Чапліца саксонцы адступілі з горада, які загарэўся, і пасля вымушаны былі здацца. Плёнам дзевяцігадзіннага бою стала знішчэнне 9 тысяч саксонцаў. Рускія захапілі ў палон 76 афіцэраў, двух генералаў, амаль дзве з паловай тысячы ніжніх чыноў. Стратэгічным вынікам перамогі ў Кобрыне сталася тое, што французы павінны былі трымаць значныя сілы ў сябе ў тыле, каб супрацьстаяць арміі Тормасова. А гэта ў сваю чаргу

Кобрын. Базарная плошча

КОБРИНЬ. Базарная плошча. Хрыстова Воскресе!
Побудавана Вац, Губоўска-Удальскай, Змііва Аляксандра
св Пруднікова, Хрыстова Воскресе!
Барыса Седорува
Матэрыял збіраў ігрушчы Абрамовіч.

Кобрын. Брэсцкая вуліца. Пачатак XX ст.

Кобрын — Суворовская вуліца і алея ім. Губернія
Kobryn — Ulica Suworowska i aleja w ім. Gubernija

Кобрын. Сувораўская вуліца

істотна паўплывала на падзеі ў час адступлення арміі Напалеона з Масквы.

Але ж калі сёння прайсціся па Кобрыну, павандраваць, агледзець блізкія ваколіцы старажытнага горада, то пачынаеш разумець: славу яго стваралі не толькі бітвы і перамогі адных і паразы другіх. У гэтым краі — нямала памятак стваральнай працы рук чалавечых. І гэта ў першую чаргу — культавыя помнікі.

Сапраўдную радасць, захапленне талентам простых майстроў адчуецца, угледзеўшыся ў кобрынскую Мікалаеўскую царкву. Пабудавана яна ў 1750-я гады. З таго часу і радуе вока, сагравае душу праваслаўных вернікаў. Нараджэннем з 1868 года — сабор Аляксандра Неўскага. У пачатку XX стагоддзя ў горадзе вырасла Петрапаўлаўская царква. Дарэчы, аб’яднаўшы ў адзін маршрут знаёмства з культавымі будынкамі і наведванне парка, можна цэлы дзень вандраваць па горадзе. Парк увогуле стварае асаблівае ўражанне прасторай, адметным ландшафтным дызамнам. У ім растуць каля 70 парод дрэў і дэкаратыўных кустоў.

Трапляюцца і унікальныя экзоты, чыё паходжанне мае вытокі ў Лацінскай Амерыцы альбо Азіі.

...Мне асабіста колькі разоў даводзілася вандраваць, падарожнічаць па кобрынскіх вулічках са згаданым ужо Львом Раманавічам Казловым. Географ ад Бога, гісторык па натуре, чалавек, які надзвычай любіць свой горад, не раз заўважаў: “За памяткамі-камяняцамі стаяць людзі розных пакаленняў. Яны — слава і гонар Кобрына, Кобрынскай зямлі...” І называў далей імёны многіх і многіх сваіх славетных землякоў. Радзімай стаў Кобрынскі край для ўкраінскага паэта Дзмітрыя Фалькоўскага (нарадзіўся ў 1898 годзе). У шэрагу яго кніг — і вершаваны зборнік “Палессе”. Дарэчы, на Кобрыншчыне пралегла і яшчэ адна ўкраінская літаратурная сцежка. У вёсцы Хабавічы ў 1897 годзе нарадзіўся этнограф і паэт Іван Хмель. А з Кулігоўшчыны родам — сябра Адама Міцкевіча, сакратар зялёнага (матэматычнага) саюза філаматаў Адам Сузін (адзін з герояў паэмы “Дзяды”).

© В поісках
утрачанага

Паштоўкі
з калекцыі
Уладзіміра
Ліхадзедава

Пад «ДАХам» мастацтваў

Беларусь прымае прэстыжны міжнародны фестываль

У фестывалі «ДАХ-9» удзельнічаюць розныя аўтары, прысутнічаюць розныя жанры мастацтва

Ніна Шпакоўская

«ДАХ-9» — гэта смелы мікс жывапісу, скульптуры, фатаграфіі, літаратуры, музыкі, перформансу, драматургіі і шэрагу іншых жанраў. Упершыню фестываль быў праведзены ў берлінскім кунстхаўзе «Тахелес» — месцы сапраўды культавым для ўсіх, хто прысвяціў жыццё мастацтву. У наступным годзе «Дах» справіць у Германіі 10-годдзе. Напярэдадні юбілею аўтары з Галандыі, Германіі, ЗША, Ізраіля, Італіі, Нарвегіі, Польшчы, Расіі, Украіны, Японіі прывезлі работы ў Мінск.

Чорна-белы клоўн сустракае наведвальнікаў. На кастылях, з тварама паэта-дэкаданта, з позіркамі, звернутым да нябёсаў, ён, пэўна, засяроджаны на думках аб існасці ўсяго марнага і марнасці ўсяго існага. І што яму да бліцаў фотаапаратаў «простых смяротных»...

Аўтары не паскупіліся на развагі «пра вечнае». Алёна Ліпінская, напрыклад, у метале паказала жыццё як дзіцячую гульню ў кубікі. Мікалай Бялько стварыў механізм пад назвай «Рэінкарнацыя»: адным дакрананнем да яго кожны жадаючы можа памяняць месцамі дзіцячы твар...

Лесвіца на другі паверх будынка — як трап на чорны карабель, вельмі падобны да міфічных лодак вікінгаў. Сама гэтая зала ўмясціла грывучую сумесь старых савецкіх фота, руйн «Тахелеса» і сюррэалістычнага свету Сальвадора Далі. Птушкі ў клетках, людзі ў клетках і сэрцы, якія зламалі свае клеткі. Сюды ж выдатна ўпісваецца праект куратараў фестывалю Алеся Родзіна і Зміцера Юркевіча «Ахвяры мастацтва». Аўтары ўпэўнены, што ахвярай становіцца кожны чалавек, які ступіў на шлях творчасці. «Ён ахвяруе часам, здароўем,

іншымі справамі. Мастак сканцэнтраваны на адной думцы, апантаны адной ідэяй і не можа пакінуць майстэрню, пакуль не ўбачыць вынік сваёй працы. Ахвяра ў гэтым кантэксце — паняцце шырокае і філасофскае», — лічаць аўтары.

Ідэя праекта, здаецца, лунае ў паветры фестывалю, жыве ў дамінуючым на экспазіцыі чорным колеры. Але, па словах А. Родзіна, чорны колер вызначае, што ўся мастацкая караніца ў падсвядомасці, і чым чарней, тым лепш для мастака: ён мае шанец прыйсці да свайго колеру і здзейсніць сваю задуму.

Зрэшты, «афарбоўка» «Даху» пераменлівая, куратары абяцаюць штотыднёвую змену экспазіцыі. Але нескранутым застаецца «дух сучаснага мастацтва», які адчуваецца тут ва ўсім, таму экспазіцыя не выглядае застылай у часе. Лёгка «андэграўнднасць» стварае атмасферу творчай лабараторыі і адначасова нагадвае пра 60-я гады мінулага стагоддзя, калі на шумнай вечарыне Эндзі Уорхала ці ў студэнцкай майстэрні Віталія Камара нараджалася новае мастацтва. Дарэчы, і мастацкія дасягненні сённяшняй моладзі знайшлі сваё месца пад «ДАХам»: разам з мэтрамі прадстаўляюць свае работы навучэнцы Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і Мастацкага вучылішча імя А. Глебава.

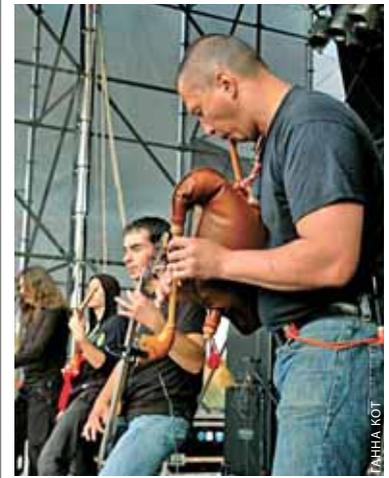
Фестываль, які сабраў усе мастацтвы пад адным «ДАХам», працягнецца амаль месяц.

Музыка без межаў

Ганна Кот

У Чарнігаве разумеюць беларускую мову і нават спрабуюць на ёй размаўляць

Калісьці гэты ўкраінскі горад уваходзіў у Вялікае княства Літоўскае і Рэч Паспалітую, і цяпер тут жыве нямала этнічных беларусаў. Пэўна таму Чарнігаў і быў абраны месцам, дзе напрыканцы жніўня адбыўся трэці міжнародны фестываль Be Free, мэта якога — даць беларусам магчымасць пачуць родную музыку «жывым» усюды, дзе б яны ні жылі.

«Мы самі беларусы і робім фестываль, у першую чаргу, для беларусаў. Тое, што іх з кожным годам прыязджае на опэн-эйр усё болей, падцвяржае: фестываль трэба праводзіць, ён будзе жыць», — лічыць адзін з яго арганізатараў Віталь Супрановіч.

За два дні беларуска-украінскі фестываль сабраў каля дваццаці тысяч аматараў музыкі, большасць з якіх — нашы суйчыннікі з Беларусі, Украіны, Польшчы, Літвы. Гасці пачулі больш за 20 гуртоў, у тым ліку ULIS, Pomidor/OFF, LitvinTroll, Zero-85 і іншыя.

Парадавалі беларускі гурт «Ляпіс Трубяцкой» і ўкраінскі «Воплі Відоплясова». «Ляпісы» паказалі хітовыя кампазіцыі з альбому «Маніфест». А лідэр украінскіх музыкаў Алег Скрыпка прыемна здзівіў аматараў року, пачаўшы размаўляць з імі па-беларуску.

Беларуска-украінскі фестываль Be Free кожны год праходзіць у іншым горадзе Украіны. Пры гэтым арганізатары ўлічваюць і культурную каштоўнасць месца, яго гісторыю. Аматы рок-музыкі ўжо мелі магчымасць пазнаёміцца з цікавымі мясцінамі Луцка і Львова. Сёлетня жа да музычнай часткі фестывалю дадаліся інфармацыйныя семінары, забаўляльная праграма з конкурсамі і віктарынамі.

«Мы хочам, каб фестываль не толькі даваў магчымасць паслухаць музыку, але і быў падставой для беларуска-украінскіх знаёмстваў. Тады будзе зразумела: нягледзячы на тое, што мы розныя, у нас шмат агульнага», — лічыць адзін з арганізатараў свят Аляксей Лукашэвіч.

А Марыя Садоўская з аргкамітэту адзначае: цікавасць украінцаў да фестывалю расце. «Мы адчулі, што нас яшчэ не вельмі ведаюць ва Украіне, але вельмі жадаюць даведацца болей».

УРАЖАННІ

Неспакой душы

Прынцыповая пазіцыя мастака Сяргея Шылы

Людміла Мінкевіч

Першага верасня. Сонечна. Дзеці спяшаюцца ў школу, матулі гуляюць з каляскамі па парку, хлопец на лаўцы шэпча нешта на вушка сваёй каханай... Спакойна, ціха, мірна... Нішто не нагадвае пра страшную дату. Толькі — «KRIEG» (вайна па-нямецку), вялізнае слова на дзвярах Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, кліча на выставу Сяргея Шылы. Ён — член Саюза дызайнераў і Саюза майстроў Беларусі, арганізатар ўжо не першага мерапрыемства-напамінку пра вайну.

62 дзяржавы і 80 працэнтаў жыхароў планеты, якіх закрнула чорнае крыло Другой сусветнай. Шэсць гадоў пакут і слёз. Больш за 60 мільёнаў ахвяр... Бясконцыя пытанні: хто вінаваты, ў чым прычыны?

«Кrieg, крик, крык... — піша Сяргей у анатацы да сваё вы-

ставы, — гэта пратэст супраць вайны як такой, без падзелу на вінных і бязвінных, сваіх і чужых, пераможцаў і пераможаных...» «Krieg» для аўтара яшчэ і прысвячэнне памяці дзесяткаў яго родных і сяброў, жыцці якіх забрала вайна, і памяці мільёнаў іншых, незнаёмых ахвяр...

Яшчэ здалёк бачу цёмныя квадратныя палотны, прадстаўленыя на выставе. «Адны з лепшых сведкаў вайны, — лічыць Сяргей, — прадметы, сабраныя ў беларускіх вёсках». Усяго адна рэч на вялізнае палатно, цікавая назва, і ў выніку — незвычайнага сэнсу інсталяцыя.

Вось першая з іх — «Гульня ў шар»: шэрае ў дзірках «поле»-палатно, а пасярэдзіне «лімонка». У гэтай гранаце аўтар бачыць зямны шар, які можа падарвацца ў любы момант ад чарговага выбуху вайны. Пра што расказвае «Закладка», кусок калючага дроту замест атласнай

Сяргей Шыла: «Ахвяры войнаў немагчыма падлічыць»

стужкі ў кнізе «Гісторыя дыпламатыі»? «Пра бясцілле нават моцнай улады перад вайной», — тумачыць Сяргей. Разбітыя акулеры на палатне «Позірк» — сімвал культуры, утаптанай у бруд, лічыльнікі са зламаным стрыжнем — знак незлічонасці ахвяр, шынялі з завязанымі вярхоўкай рукавамі — напамін пра дэпартаваных за мяжу... Вялікую цікавасць у гасцей выклікае прымацаваны да абгарэлага кавалка дрэва абраз Хрыста. Працёрты, выцвілы і з чорнай дзіркай у вобласці сэрца... ад кулі. «Адзінота, або Раскрыжаваны двойчы» — такую назву

даў аўтар працы.

Палотны прымушаюць задумацца, акунуцца ў ваенную атмасферу, а часам і жахнуцца. Да прыкладу, адзінае крывавага колеру палатно на выставе з прымацаванай зверху мясечкай «Дабавіць чырвонага». Холад прабірае цела, цісне ў скроні, перад вачыма — парванае выбухамі поле, лужыны крывы і трупы, трупы... Не-е-е! Быццам прачынаюся. Гэта толькі выстава, выстава з нагоды 70-й гадавіны пачатку Другой сусветнай. У вакно гэтак жа свеціць сонца, а на дварэ дзеці з кветкамі ідуць у школу...